

*Gremo čez vse karake 1. sklopa na normalnem modelu
vecino koda lahko uporasimo, pač kartno le pomembnejše razlike β^2
z znano varianco*

1. sklop: Normalni model z znano varianco

Nina Ruzic Gorenjec

1 Primer

Podan imamo naslednji vzorec visin (metri) studentov moskega spola:

```
x <- c(1.91, 1.94, 1.68, 1.75, 1.81, 1.83, 1.91, 1.95, 1.77, 1.98,  
      1.81, 1.75, 1.89, 1.89, 1.83, 1.89, 1.99, 1.65, 1.82, 1.65,  
      1.73, 1.73, 1.88, 1.81, 1.84, 1.83, 1.84, 1.72, 1.91, 1.63)
```

Zanima nas povprecna visina studentov, kjer privzamemo, da je standardni od-
klon $\sigma = 0.1$.

```
sigma <- 0.1
```

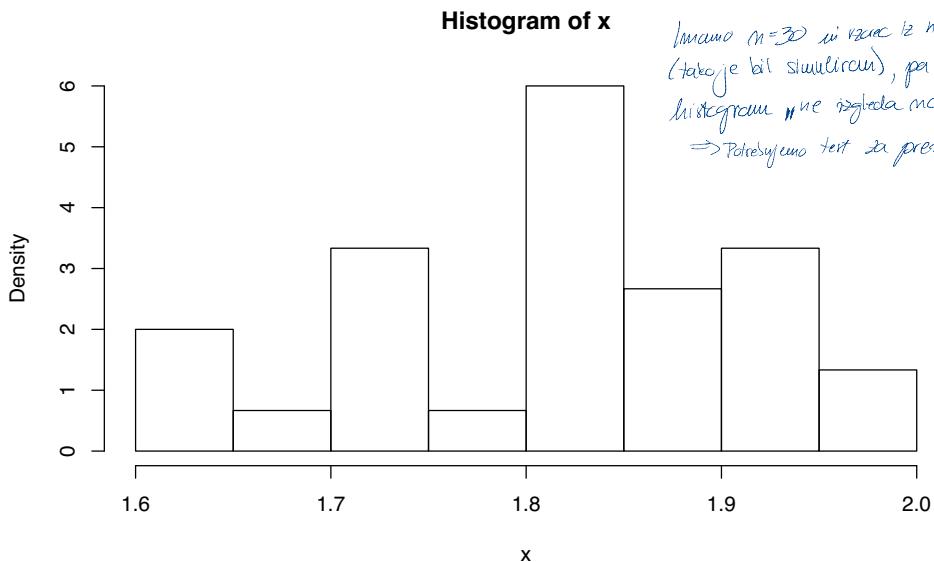
2 Verjetnostni model za nas primer

Vzorec X_1, X_2, \dots, X_n , kjer je:

- $n = 30$ stevilo studentov,
- X_i predstavlja visino i -tega studenta,
- $X_i | \theta \sim N(\theta, \sigma^2 = 0.1^2)$,
- $f(x | \theta) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}0.1} e^{-\frac{(x-\theta)^2}{2 \cdot (0.1)^2}}$.

Ali je zgornji model smiseln za nase podatke?

```
hist(x, prob = TRUE)
```


Imamo $n=30$ in vzorec je normalne porazdelitve (tako je bil simuliran), pa vokus, da njen histogram "ne izgleda normalno".
 \Rightarrow Potrebujemo test za preverjanje normalnosti.

`shapiro.test(x)` Dobar test za preverjanje normalnosti.

Kot vsi testi: vrednoti p se manguja z verjetnostjo testnega rezultata
 \Rightarrow manjše rezultate rezultata, ki je za praktično uporabo "normalen", morebitno bo ta test dokazoval, da je normalnost zavrnjena.
`##`
`## Shapiro-Wilk normality test`
`##`
`## data: x`
`## W = 0.96666, p-value = 0.4523`
`sd(x)`
 $H_0: X \sim \text{normal}$
 $\underline{\Rightarrow \text{ne zavrnemo } H_0 \Rightarrow \text{obdržimo domnevo o normalnosti porazdelitve}}$
`## [1] 0.09857374`

3 Ocenjevanje v frekventistični statistiki

Cenilka po metodi največjega verjetja in po metodi momentov je povprecje vzorca:

`mean(x)`

`## [1] 1.820667`

4 Ocenjevanje v Bayesovi statistiki

Bayesova formula:

$$\pi(\theta | x) \propto L(\theta | x) \pi(\theta).$$

4.1 Verjetje

Narisite verjetje tako, da bo ploscina pod narisano krivuljo enaka ena.

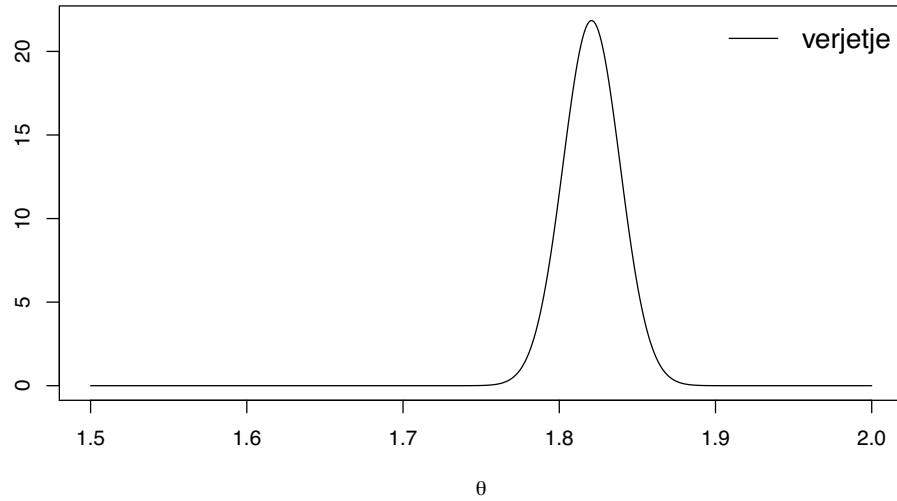
$$L(\theta | x) = \prod_{i=1}^n \frac{1}{\sqrt{2\pi} 0.1} e^{-\frac{(x_i - \theta)^2}{2 \cdot (0.1)^2}}$$

V R-u:

```
verjetje <- function(theta, x, sigma = 0.1){  
  prod(dnorm(x, mean = theta, sd = sigma))  
}  
  
#Z mnozenjem s konst dosezemo, da je integral verjetja glede na theta enak 1.  
konst <- function(x, from = 1.5, to = 2, by = 0.001, sigma = 0.1){  
  theta <- seq(from = from, to = to, by = by)  
  1 / (by * sum(sapply(theta, FUN = verjetje, x = x, sigma = sigma)))  
}
```

Narisemo za nas vzorec:

```
theta <- seq(1.5, 2, 0.001)  
konst.verjetje <- konst(x) * sapply(theta, FUN = verjetje, x = x, sigma = sigma)  
plot(theta, konst.verjetje, type = "l",  
     xlab = expression(theta), ylab = "")  
legend("topright", legend = c("verjetje"), col = c("black"),  
       lty = 1, bty = "n", cex = 1.3)
```


4.2 Apriorna porazdelitev

V tem modelu je konjugirana porazdelitev normalna porazdelitev, njeni parametri bomo označili z μ_0 in σ_0^2 .

Jeffrejeva apriorna porazdelitev v tem modelu je $\pi(\theta) \propto \sqrt{1/\sigma^2} \propto 1$, kar si lahko interpretiramo kakor gostoto $N(\mu_0 = 0, \sigma_0^2 = "zelo velik")$. Ker je $\int_{-\infty}^{\infty} 1 d\theta = \infty$, je to *improper prior*.

popolnoma neinformativna

Na spletnih straneh SURS-a (Statisticni urad republike Slovenije) lahko najdemo podatek, da je povprecna visina moških 178 cm (leto 2015), zaradi česar se odlocimo za $\mu_0 = 1.78$. Odlocimo se za $\sigma_0^2 = 0.2^2$, tj. 95% referenčni interval apriorne porazdelitve bo priblizno 178 cm ± 40 cm oz. [138 cm, 218 cm] (sibko informativna porazdelitev).

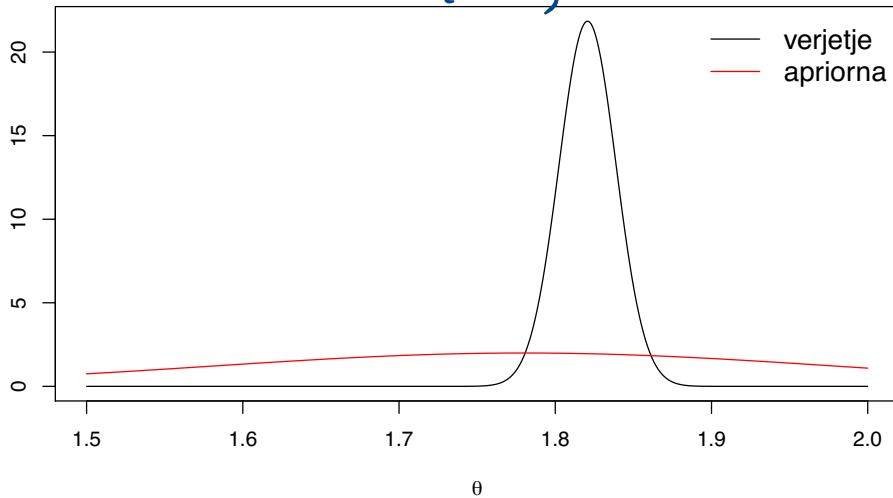
Narisemo v R-u:

Tukrat nujno težimo apriorno
 → uporabimo maje redenji za povprečje apriorne
 → vzamemo delček verjetnosti, da ji porazdelitev
 jibe s informacijama (55% referenčni [138, 218]) /
 metra

```
mu0 <- 1.78
sigma0 <- 0.2
theta <- seq(1.5, 2, 0.001)
konst.verjetje <- konst(x) * sapply(theta, FUN = verjetje, x = x, sigma = sigma)
apriorna <- dnorm(theta, mean = mu0, sd = sigma0)

y.max <- max(c(konst.verjetje, apriorna))
plot(theta, konst.verjetje, ylim = c(0, y.max), type = "l",
      xlab = expression(theta), ylab = "")
lines(theta, apriorna, col = "red")
legend("topright", legend = c("verjetje", "apriorna"), col = c("black", "red"),
       lty = 1, bty = "n", cex = 1.3)
```

(*) ni pa neinformativna — tako bi bila vpr.
 $N(1.78, 10)$.

4.3 Aposteriorna porazdelitev

Ker smo uporabili konjugirano porazdelitev, bo tudi aposteriorna porazdelitev normalna.

Njena parametra, ki ju oznamo z μ_n in σ_n^2 , sta enaka: **UPORABLJA PRECISION NAMESTO VARIANCE**

$$\frac{1}{\sigma_n^2} = \frac{1}{\sigma_0^2} + \frac{n}{\sigma^2}, \quad \text{velik } n \Rightarrow \frac{1}{\sigma_n^2} \Rightarrow \downarrow \sigma_n^2 \quad \text{manjša razšerenost}$$

$$\mu_n = \frac{1/\sigma_0^2}{1/\sigma_0^2 + n/\sigma^2} \mu_0 + \frac{n/\sigma^2}{1/\sigma_0^2 + n/\sigma^2} \bar{x},$$

kjer je $\sigma = 0.01$.

Aposteriorna pricakovana vrednost μ_n je torej utezeno povprecje apriorne pricakovane vrednosti μ_0 in vzorcnega povprecja \bar{x} , kjer preko *precision* apriorne porazdelitve $1/\sigma_0^2$ kontroliramo, kako mocno verjamemo apriorni pricakovani vrednosti.

V primeru Jeffrejeve apriorne porazdelitve dobimo $\mu_n = \bar{x}$ in $\sigma_n^2 = \sigma^2/n$. Ali je to skladno s frekventistično statistiko? Zakaj?

Narisemo v R-u:

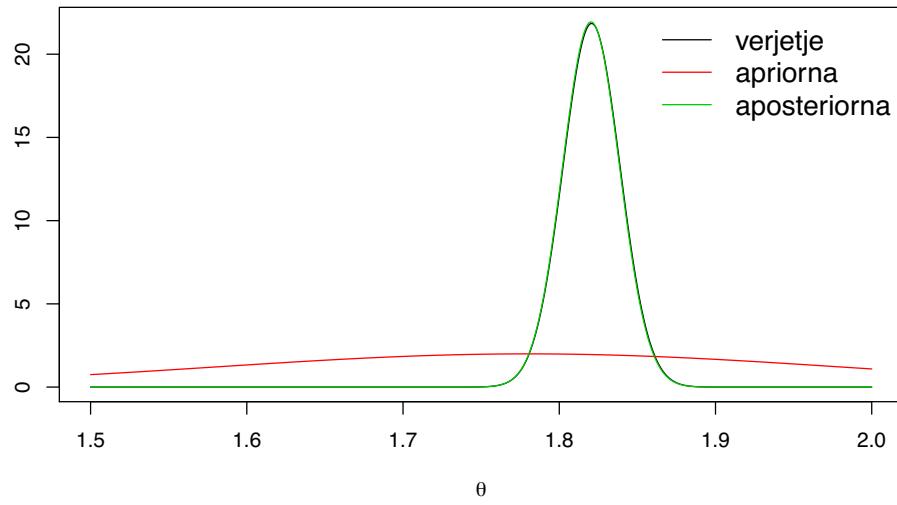
```
n <- length(x)
prec <- 1/sigma^2
prec0 <- 1/sigma0^2
```

```
prec.n <- prec0 + n*prec
sigma.n <- sqrt(1/prec.n)
```

```
mu.n <- prec0/prec.n * mu0 + n*prec/prec.n * mean(x)
```

```
theta <- seq(1.5, 2, 0.001)
konst.verjetje <- konst(x) * sapply(theta, FUN = verjetje, x = x, sigma = sigma)
apriorna <- dnorm(theta, mean = mu0, sd = sigma0)
aposteriorna <- dnorm(theta, mean = mu.n, sd = sigma.n)
```

```
y.max <- max(c(konst.verjetje, apriorna, aposteriorna))
plot(theta, konst.verjetje, ylim=c(0, y.max), type = "l",
      xlab = expression(theta), ylab = "")
lines(theta, apriorna, col = "red")
lines(theta, aposteriorna, col = "green3")
legend("topright", legend = c("verjetje", "apriorna", "aposteriorna"),
       col = c("black", "red", "green3"), lty = 1, bty = "n", cex = 1.3)
```


4.4 Ocena parametra θ

Ocenimo parameter θ s pricakovano vrednostjo aposteriorne porazdelitve:

$$\hat{\theta} = \mu_n.$$

```
mu.n
```

```
## [1] 1.820331
```

4.5 Interval zaupanja

Izracunamo 95% interval zaupanja za θ .

Preko kvantilov porazdelitve:

```
(iz <- qnorm(c(0.025, 0.975), mean = mu.n, sd = sigma.n))
```

```
## [1] 1.784695 1.855966
```

Highest posterior density (HPD) region:

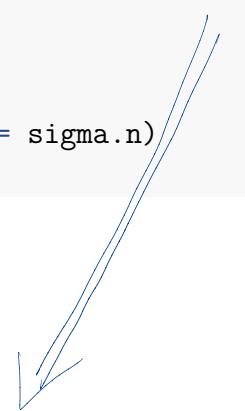
```
#install.packages("HDInterval")
library(HDInterval)
```

```
aposteriorna.sample <- rnorm(1000000, mean = mu.n, sd = sigma.n)
(iz.hdi <- hdi(aposteriorna.sample, credMass = 0.95))
```

```
##      lower      upper
## 1.784735 1.855984
## attr(,"credMass")
## [1] 0.95
```

Katera metoda se vam zdi pri tem modelu boljsa? Zakaj?

V tem primeru je aposteriorna normalna
⇒ simetrična

sta enako dobra,
dala podoben rezultat

4.6 Napovedovanje

Zanima nas, kaj lahko povemo o visini novega studenta ob upostevanju podatkov 30 studentov, tj. zanima nas **aposteriorna napovedna porazdelitev**.

(Ce bi nas zanimala visina studenta brez upostevanja podatkov 30 studentov, potem bi nas zanimala **apriorna napovedna porazdelitev**.)

V tem modelu je apriorna/aposteriorna napovedna porazdelitev normalna z naslednjimi parametri:

- apriorna napovedna porazdelitev: povprecje μ_0 , varianca $\sigma_0^2 + \sigma^2$,
- aposteriorna napovedna porazdelitev: povprecje μ_n , varianca $\sigma_n^2 + \sigma^2$.

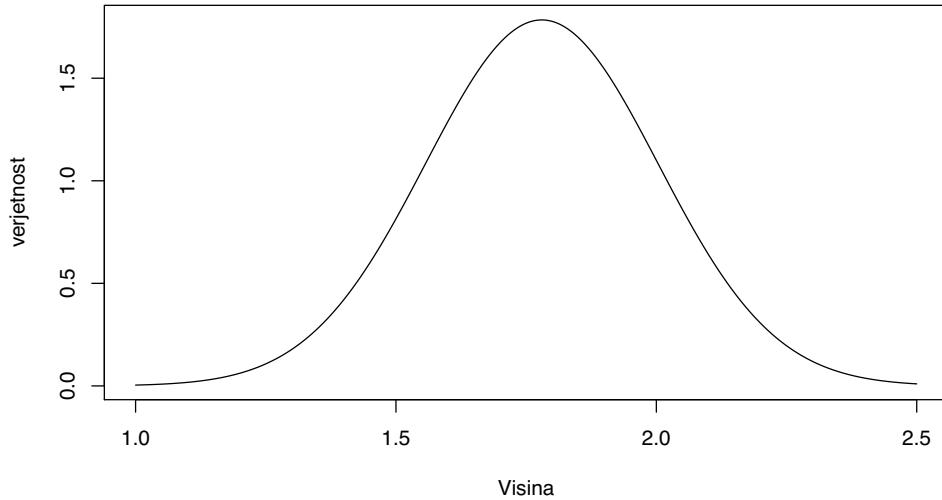
Ne glede na to, kako velik vzorec imamo oz. kako natancna je nasa aposteriora porazdelitev (majhen σ_n^2), bo varianca aposteriorne napovedne porazdelitve vsaj σ^2 .

Narisemo apriorno napovedno porazdelitev.

→ Seveda, saj napoved za visino novega člana ne more imeti manjšo variabilnost kot visina same.

```
theta <- seq(1, 2.5, 0.001)
plot(theta, dnorm(theta, mean = mu0, sd = sqrt(sigma0^2 + sigma^2)), type = "l",
      xlab = "Visina", ylab = "verjetnost",
      main = "Apriorna napoved")
```

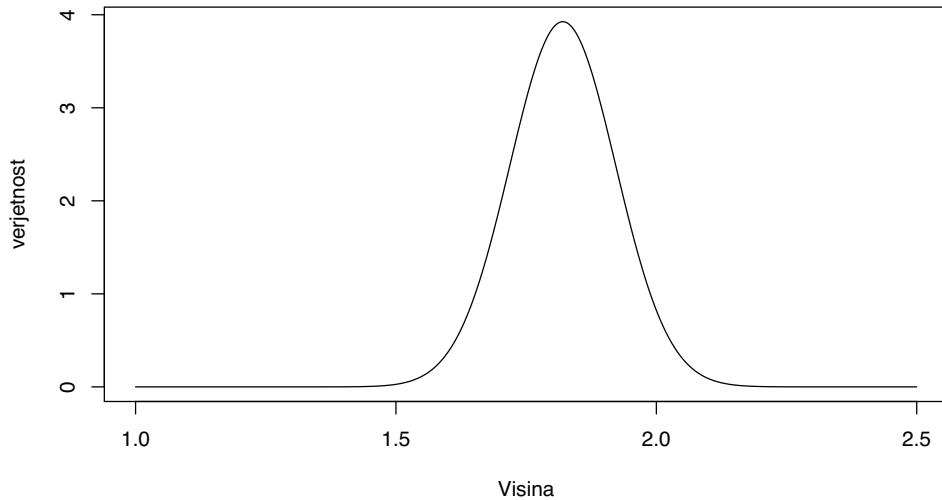
Apriorna napoved

Narisemo aposteriorno napovedno porazdelitev.

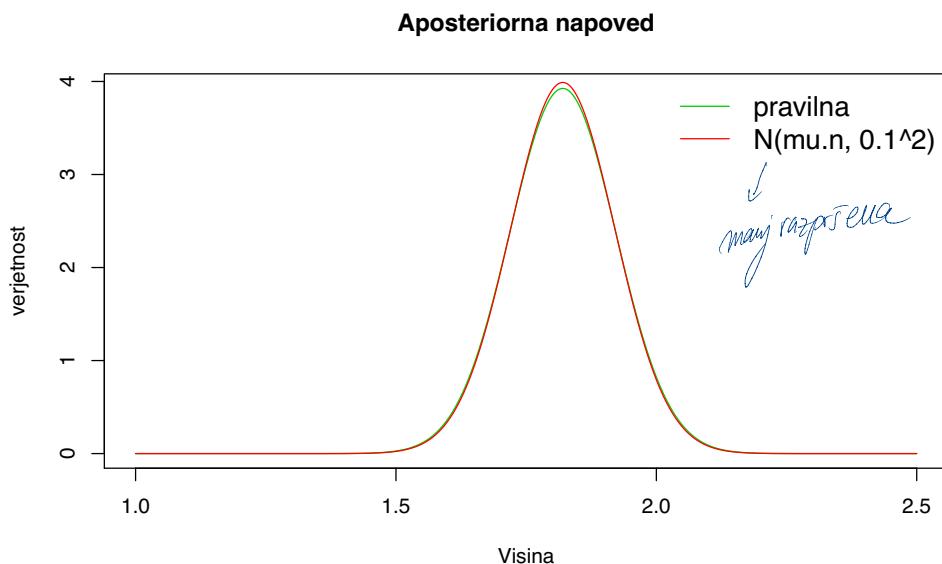
```
theta <- seq(1, 2.5, 0.001)
plot(theta, dnorm(theta, mean = mu.n, sd = sqrt(sigma.n^2 + sigma^2)), type = "l",
      xlab = "Visina", ylab = "verjetnost",
      main = "Aposteriorna napoved")
```

Aposteriorna napoved

Poglejmo si se, kaksna je razlika med pravilno izracunano aposteriorno napovedno porazdelitvijo in tisto, ki jo dobimo, ce v normalno porazdelitev z znano varianco $\sigma^2 = 0.1^2$ vstavimo naso oceno parametra $\hat{\theta} = \mu_n$, torej primerjamo s porazdelitvijo $N(\mu_n, \sigma^2)$.

```
theta <- seq(1, 2.5, 0.001)
plot(theta, dnorm(theta, mean = mu.n, sd = sqrt(sigma.n^2 + sigma^2)), type = "l",
      xlab = "Visina", ylab = "verjetnost",
      main = "Aposteriorna napoved", col="green3")
lines(theta, dnorm(theta, mean = mu.n, sd = sigma), col = "red")
legend("topright", lty = 1,
       c("pravilna", "N(mu.n, 0.1^2)"), col = c("green3","red"), bty = "n", cex = 1.3)
```


Poudarimo **bistveno razliko** med **aposteriorno porazdelitvijo** povprecne visine in **aposteriorno napovedno porazdelitvijo** za visino novega studenta:

```
theta <- seq(1, 2.5, 0.001)
plot(theta, dnorm(theta, mean = mu.n, sd = sigma.n), type = "l",
      xlab = "", ylab = "verjetnost", col="purple")
lines(theta, dnorm(theta, mean = mu.n, sd = sqrt(sigma.n^2 + sigma^2)), col="green3")
legend("topleft", lty = 1,
       c("aposteriorna napovedna", "aposteriorna"), col = c("green3","purple"),
       bty = "n", cex = 1.3)
```

